

Завой

Седмичникът за култура, изкуство, критика и общественост.

Един живот без труд ще
има стойност тогава, когато
има стойност една рамка без
картина.

Фридрих Вилхелм Вебер

Вредни илюзии

Рядко в историята народите сж воювали с ентусиазъм, — в обществен и национален подем, когато пред погледа им сж се очертавали надеждите за осъществяване на собствените им стремежи.

Но ако в миналото войните се обявяваха и мирът се сключаваше по желание на владетелите, днешните войни не зависят вече от волята на личностите. При сегашната безпирмърна техника и свръхпроизводство, при всеобщата конкуренция и напрегнатия ламтеж за пазари и сурови материали, причините на войните се коренят дълбоко в структурата на съвременното стопанство и на обществените отношения. Свещенството просмуква и отравя живота на народите и обществата от върховете до низините. При днешното положение на нщата народът, който иска да диша под слънцето, трябва да осигурява своето съществуване.

При стеснените пазари, при увеличеното свръхпроизводство, светът стига кулминицията на противоречията.

Нито Папата, нито Уелс, нито кой да е друг, могат да спрат войната, защото с нищо не разрешават противоречията. Тъй даже съват вредни илюзии и демобилизират духа на малките народи, които така лесно могат да станат плячка на по-силните. А няма никакво съмнение, че в края на войната, която ще се води до пълно изтощение, пак ще има победители и победени.

Възти омагьосан кржг на трагична безизходност,

Политически дневник

Борбата за неутралните страни

Има ли опити за въвлечането на неутралните страни в войната? Съ какви средства сж си служили и си служат воюващите? Поуки от миналата война.

Брюксел 3 март

Колкото по-вече воюващите страни потъват в тресавищата на новата война, толкова по-напрегнато се води борбата за съюзници, борбата за въмъкване в войната на неутралните страни. Въ връзка с това, интерес представлява опитът от първата световна война.

Нъкои малки страни бяха впрегнати в войната от 1914—1918 г. още от самото начало, като военните действия опустошиха техните територии (Сърбия, Белгия, Черна гора). Други страни бяха увлечени в огъня, колкото с насилни, толкова и с хитрост — особено Гърция. Гръцкият народ не желаше войната; гръцката династия и да я желаше, беше на страната на Германия, Англия и Франция, протестиращи за нарушението на неутралитета на Белгия, сами нарушиха неутралитета на Гърция, като под заплахата на морските орждия, направиха десант в Солун. Съ помощта на Венизелос, комуто обещаха обширни територии, въвлече Гърция в войната.

За да спечелят напр. Румъния, обещаха й Банат. Въ дъното на нищетата, която огромните разходи за войната носят, народите ще се мият в отчаяна борба докато потърсят нов светъл възход към мир, към човъшка и международна хармония. Защото човъчеството няма да загине.

„ЗАВОЙ“

След дълги колебания Румъния най-после скжсе с Германия и Австро-Унгария и при Брусилоското настъпление в 1916 г. нахълта в Трансилвания, но беше бита, окупирана и принудена да сключи мир с Съюза. Когато на 3 ноември 1918 г. в Германия избухна революция, Румъния, освободена от германските войски, отново й объяви война, разбира се, колкото да бъде наместо с съгласението.

Цъла редица държави бяха въмъкнати в войната, по силата на економическата им зависимост от великите сили: Португалия, Куба, Панама, Бразилия, Гватемала, Никарагуа, Коста-Рика, Хондурас, Ханти, Урагуай, Перу, Сант Доминго, Еквадор и др. Холандия, Дания, Швеция, Норвегия и Испания едва удържаха неутралитета си под силния натиск на големите воюващи държави. Дори велики сили като Италия и Съединените щати попаднаха под влиянието на лъжливите обещания.

Обстановката на втората европейска война е по-сложна и по-заплетена, отколкото обстановката през 1914—18 г. По груби станаха похватите на насилието, по-изтънчени и по-хитри похватите на дипломатията и пропагандата. Борбата за неутралните страни се води по-напрегнато, отколкото през миналата война. Макар военните действия между воюващите държави да не сж взели още голъми размъри, но дипломатическата борба между

Следва 3 стр.

Д. Чоканов

Село

Преглед на печата

Под това заглавие четем в английското списание The Spectator, в брой му от 9 февруари, интересна и обширна статия от Сирил Норуд, директор на колеж в Оксфорд. Пореди нейната намереност и поучителност за педагозите и обществеността от всички страни, предаваме тук нейните най-важни и най-общии сждения.

„Докато днес очит на всички ни, по необходимост, сж устремени върху войната, докато страната се готви да прави жертви и да разгърне силите си, за да се покжне в края победата, има голяма опасност, че когато този край настъпи, никата при тази образователна система, може да се почувствува отчасти объркана и отчасти неоправено разстроена. Между малкото нща, които могат да бъдат сигурни днес е и това, че след войната ние ще имаме основно променени социални условия. Тогава съвременните класи чувствително ще бъдат обеднели, а въ сждото време от силата, единството и иждността на нашата страна ще зависи до голяма степен подкрепата и здравото развитие на европейската цивилизация. Невидният въ това отношение наскок и водачество могат да бъдат дадени само от една образована и възпитана демокрация, а такава демокрация не ще се създаде ако ние още от сега не се справим съ образователната проблема, и ако не решим как трябва да

започнем съ новото образование“ „Старата образователна система не ще ни обслужва повече: тя трябва да се утължи, разшири и задълбочи. Една държавна комисия трябва веднага да обгледа всички области на образованието и по-скоро да оформи системата, която ще бъде пригодна към следвоенната обществена обстановка. А тази утрешна обстановка проличава още от сега; затова новата образователна система трябва да подготви нацията за успешно справяне с нейните виски и трудни задачи“.

„Около една година преди започването на войната Същественият комитет оповести резултати от петгодишната работа на експертите. Техните заключения гласяха, че националната традиция трябва да бъде основата на едно плодотворно образование, и че ученето въ училищата трябва да бъде водено въ много по-тсна връзка с практическите прояви на живота, отколкото е било до сега. Тъй заявява сжщо, че ще бъде от голямо значение осъществяването на един нов тип средни училища с технически характер, съвсем различни от традиционните класически гимназии (grammar school). Тъй предлагат широки промени, както въ училищната програма, тъй сжщо и въ управлението на училищата, което да направи от тях много по-истински подготвителни за занаятите и

Следва 4 стр.

Д. КУЛЕКОВЪ

СПОМЕНИ ОТ ВОЙНАТА

ИЗВИНИТЕЛНО...

През европейската война бяхме въ четвърти клас на мъжката гимназия. Понеже разни черни войски бяха вкарвали катерите си въ гимназията, учехме въ един хан. Цълият ни клас представляваше, съ една дума казано, европейска войска. На първия чин седяха двама — единият беше въ германска куртка и български чизми, обрнати по английски, другият пък нощше моряшки панталони и куртка от нашата кавалерия, а на краката си обуваше футболни обувки. Коста „Чолака“ нощше английски зелен брч с сини германски навивки, французка шинела и каскет, е на каскета герба на гимназията. Почти всички бяхме съ разни бутуши от различни армии, но така подковани съ гвоздеи и налчата, че пода беше заприличал на решето. Миризмата на класа бж смъсца от кожи, различни видове потоневъ миризъ, защото ние пушехме цигарите от континента. Ако нъкой во-

енен експерт би дошел да види как въври у нас образованието, щеше непременно да остане съ отворени уста от ученическата ни униформа. По възраст и по височина така си сходяхме, че въпръки всички усилия на покойния папа Бюнтер, не можеше да се получи шо годе една редица. Ние бяхме на 17 години, трима нмахме от 31 пехотен полк, разбира се съ воинските си дрехи, двама артилристи, двама кавалеристи и от други части, които идяха от фронт, а за да си вземат изпити. По цъли часове ни разпращаха за фронта, за боевет, но никога нищо за учебния материал. Имахме един, наричаха го „Барбата“. Беше от конната артилерия и пушеше през междучасието въ класната стая. Ние пушехме задъ клозетите. Дойде редъ

да питат „Барбата“ по история. Задрънкаха шпорите, извънха сабата и ето го предъ черната дъска. Имахме урок за нъкой от Карловците, но кой — не помня точно. Засука си мустаците, облегна се на сабата си и започна:

— Господини Кръстевъ, хич не ме интересуват хорските истории. Ако искате ще ви разпая за една атака, въ която падна нашия другар Чамура. Вие го познавате, от V-г кл. беше.

Учителът не знаеше какво да каже, посмъгна нъщо, но ние класът — народа де, заръмкахме, затропахме и добрия Кръстев седна на катедра, отвори дневника и започна.

Тишината бж абсолютна. Разкъзът се свърши, а звънецът бж ударил отдавна. Съ наведени глави излъзохме

вън. После се научихме, че Барбата издржъл по история. Така възраше нашето зрълостно възпитание и обучение, като всеки ден се случаваше по нъкоя история, която живяхме от клас въ клас, отивахме до учителската стая и посръбваше новата още по-оригинална такава.

Но ако на тъзи войници нищо не им правяха, то настъп стъгах на всяка стъпка, наказвах ни, намалявах ни поведението и към втория срок общото поведение на класа едва се покачи на 3.

За всяко отсъствие искахме извинително от дома, което беше най-лесната работа, защото башит ни бяха на фронта, а да вземеш от майка си извинително е лесно: две сълзи... и подпис.

Причини деветдесет и девет: майка ми болна, баба ми,

сетне азъ, убили вуйчо ми, ранили кръстника, баща ми си дошъл въ отпуска, заминал, ранили еди кой си, ранили, убили, съ една дума, бяхме избили и ранили всички си близки и кажи-речи останахме всички сираци от войната. Това покрит сърдцата на нашите преподаватели и въ съвета решили никакви извинения от дома, а само от лъкар. Удариха на и право въ извинителните. Не е за друго, ами лъжит бж измислени от цълата гимназия и бжа вълзли, тъй да се каже, въ законна сила.

Лъкар... това име ни поразки. Първо какво ще лъжем, второ, не ни боли нищо, здрави сме си напълно.

Хубаво, ама можем ли да не отидемъ на пристанището да запаме военни кораби, да търгуваме съ войските, да играем футбол, да ловим риба?..

Азъ и моя другаръ Санджо бяхме избъгали два дни. Класният ни каза, че ако не донесемъ от лъкаря извинител-

Римските грини

Когато се разгорят европейската война, римските кржгове замечтаха да съживят опустелите износни пазари, напуснати от предишните си доставчици и с нетърпение очакващи италианските им конкуренти. Лесно е да се разбере, колко привлекателно трябва да им се е струвало това особено „сухо завоевание“ на пазарите. Докато воюващите държави ще понасят огромни жертви, Италия би измъкнала и от двете страни значителна част от спорните обекти.

Обаче всичко това се оказа само мечта. Макар да липсват още официални статистики за последните месеци, въпреки че официалните органи за резултатите от външната износ, въ пазарите на воюващите държави звучи вече разочарование. Не само че не е постигнат никакъв успех, но напротив във някои случаи се забелязва съвсем ясен регрес.

„Нашата външна търговия“, пише „Режиме фашиста“, се нуждае от въздух, за да диша. След първия подем, последвал в началото на войната, дойде упадък по линия на стоки. Воюващите страни само смирна войнственния мир с една сравнително мирна война. И сега те се организират малко по малко, за да си възвратят загубените позиции. Те купуват направо от другите страни стоки, които ние вече не можем да им доставим и срещу тях им предлагат такива стоки, които по-рано ние им доставяме. Така, нашите първи успехи се забавиха и, ако нашите произведения не бъдат поставени в условия, които да им осигурят възможността да се борят, ние отново можем да видим да се затварят пред нас вратите на икономическите завоевания.

Италианските управляващи кржгове, очевидно не предвидяха, че европейската война, поне в първия си етап ще има преди всичко икономически характер, че Англия и Франция, като блокират Германия, ще насочат своите удари не срещу пограничните ѝ укрепления, а срещу външните ѝ пазари. Съ една дума Италия не само не увеличи външната си търговия, но дори я намали.

Министър Рикарди, бие тревога за спасение на положението. Но когато той изказа своето

недоволство пред фабрикантите на външни произведения за недостатъчния износ на външни тъкани, той трябваше да чуе напълно справедливия отговор: Как можем да изнесем, когато ни се отказват контингенти за внос на вълна за тяхното фабрикуване? Действително, по официални данни, вносът на вълна и памук в Италия намалява. При това известно е, колко е голяма частта на вълнените и памучни изделия в италианската износна промишленост.

Ржководните кржгове не възлагат също големи надежди и на износа на селско-стопански произведения, като обръщат все по-голямо внимание на фабричния износ.

Гонитбата за износни субсидии се превърна на сжичинка вакханалия. Много фалирнали фирми, не успели да ги използват, сега ги продават на високи цени. Това, разбира се, прави сжичпотията на стоки още по-голяма, съ което и износът се намалява. Властта заплашва с наказания, но те се отразяват главно на дребните и средни предприятия. Дори въ печата се заговори за даване монопол за външната търговия само на едри фирми, които и досега имаша пълен привес в саблните.

И други стоки се стремят ржководните лица да изнасят от Италия, напр., изкуствени торове, каквито Германия престава да изнася. Но за тяхната износ сж потрбни ювени торби, а ютата не може да се достави от Индия, защото Англия увеличи нейното използване, а износът ѝ в немперските страни е сжратен напълно.

Първият опит на Италия да използва европейския пожар не успя, но съ това, разбира се, въпросът не е свършен и Италия ще продължи да прави опити да използва европейските събития и може би не само въ областта на външната си търговия.

Излъже отъ печатъ ИСТОРИЯ НА НАУКАТА

(отъ Хоранитъ до Дарвинъ)

отъ знаменития проф. В. В. Лукевичъ 450 голъми страници. Цена 100 лв. До 25 мартъ се отстъпва за 60 лв. Преводъ на именития нашъ писателъ и преводачъ Марко Марчевски. Подаръци (обикновени) се доплаща 12 лева.

Доставя книжарницата „Нова свѣтъ“ ул. Екзархъ Йосифъ 34, София. Пошешката цената събѣта № 1094.

но, ставали тридесет неизвинени и ще ни изключатъ.

Ами сега? — Работата ставаше окая.

Събрахме се двама на тавана и след дълги планове и размисления, решихме да си направим по едно лѣкарско извинение, пѣкъ каквото излъже. Дигнахме се и хопъ у Ноелъ. Баша му нали е лѣкаръ? Ноелъ, тъй и тъй, загиваме. Ти си който ще ни отървеш... Дай ни една медицинска книга отъ баща ти, пакъ ще я туримъ на мѣстото ѝ. Трѣбва ни малко...

Стиснахъ здраво подъ мишницата една черна подвързана книга. Отъ тамъ при еврейчето — Жакито, да му видимъ медицинското, понеже той бѣше боленъ отъ единъ месецъ и лѣкаръ му бѣ далъ такова. Преписахъ го... удостоверихъ, че ученикътъ отъ III кл. по причина на болестта... и едно латинско нѣщо... и отсѣжъ... на 4, 5 и 6... и настоящето... за да му се извинятъ отсѣжъ...

Затворени на тавана, прибрали три вида мастило, отъ

единъ част се мѣчхеме да напишемъ извинителното, но колкото може по-лошо т.е. нищо да не се разбира, както пишашъ въобщо лѣкарите. Но трудното дойде — нали въ срѣдата трѣбва да му туримъ латинската болестъ?... Ха книга ела на помощъ сега! Отваряме медицинската и се заровихме. Какво бѣше нашето разочарование, като видѣхме, че никъде нѣма нищо написано на български. Работата се спъна. Случайно на задната страница прочетохме: настоящата книга съдържа следните болести и... две точки, ама надолу пакъ латински заглавия.

Сандьо отведнѣжъ свѣтна. Слушай, нѣма значение кой отъ тѣзи латински болести ще напишемъ... важното е, че е болестъ и второто, че класния не разбира отъ латински и отъ лѣкарски извинителни.

Избрахме четвъртото по редъ латинско име и отъ долу лѣкаръ и подписа.

На другия денъ имаме част на класния. Отидохъ смирено при него и му казахъ... моле господи! класенъ... и най-не

Новиятъ реализъмъ въ литературата

Школитъ въ изкуството не сж случайно явление. Тъ сж изразъ, съ допустимото за съзнанието изпреварване или закъснение отъ общия напредѣкъ, на промѣненото отношение къмъ живота и неговите форми, което пѣкъ е следствие на състоянието на производствено-творческия възможности на далено общество. И понеже изкуството е отрежкение на живота въ неговата пълноценност, то постоянно дири нови изрази срѣдства, за да предаде новото съдържание на епохата, всички постоянно промѣнящи се форми и отношения, за да оправдае своето съществуване като най-съвършено срѣдство за възбуждане, тълкуване, осмисляне и импулсиране на живота. Съвкупността на всички нови изрази срѣдства, тѣсно свързани съ самата действителностъ чрезъ художествения образъ — основно звено въ всѣко изкуство — съставлява вървото на всѣка школа.

Има епохи, пълни съ героизъмъ и красота, епохи творчески, съзидателни, въ които човѣчеството прави усилия да се издигне съ нѣколко стъпала по-високо въ своето развитие и съзнание. Тѣ сж епохи на голѣми обществени борби и преобразования, въ които новите социални формации се облягатъ по-широко върху народните маси, когато сж подобно до живота и нуждитъ му и не се боятъ отъ действителността и истината, защото временно тѣ сж въ унисон съ тѣхните стремежи. Въ такива епохи отново се признава стойността на социалния животъ, личността отново се превръща въ звено на обществото, социалниятъ патосъ се повишава. Въ такива епохи формиътъ на изкуството потѣсно се сливатъ съ съдържанието, образътъ съ отражението, изкуството на истината става субективенъ изразъ на обективната действителностъ. Тогава отново се постига класическата простота и яснота на стила, правдивостта става идеалъ и стимулъ, изкуството става всеобхватно, болѣръ гласъ звучи въ него, защото го възпалватъ велики идеали.

Въ други епохи, упадъчни и реакционни, когато владѣещата група е постигнала целитъ си, когато отъ напредничавата става консервативна, тя отново се отдалечава отъ живота. Идеалитъ на народа не я възпалватъ, а я плашатъ, индивидуализъмъ

мѣтъ взема връхъ надъ социалното чувство и дълго, обществениятъ животъ загубва своята стойностъ. Тогава изкуството на тази епоха става формалистично, разсѣява се вървката между художествения образъ и действителността, навлъза се въ сферитъ на „чистото изкуство“ и „вѣчните проблеми“, защото въпроситъ на реалността плашатъ и отравяватъ.

Човѣчеството е преживѣло малко победи на истината и справедливостта и то, неплътни и краткосрочни, следъ което сж настѣпвали нови разочарования. Ето защо и тѣзи домогвания до реалистично изкуство сж недълготрайни и неплътни и реализмътъ никога не е достигналъ своето пълно развитие.

Старата реалистична школа, отъ ѝ всичкикъ юнаси, въ своитъ концепции за свѣта и общественото развитие, никога не се е издигала по-високо отъ теоритъ на метафизическия материализъмъ, а често е била въ пленъ на субективния или обективния идеализъмъ. Затова нейниятъ миогледъ и характеръ винаги сж оставали статични, бездѣствени. Нейнитъ анализаторски методи сж се движили по повърхността на нѣщата. Тя никога не е долавяла напълно единството между индивидуалното и колективното, нито постоянното взаимодействие между опита на миналото и опита на настоящето.

Трѣбва да се признае, че общото техническо производство и обществено развитие не позволявахе на никое литературно-идейно течение, както и на самата наука, да се издигне до висинитъ, които се очертаватъ въ днешния моментъ. Нито общественитъ противорѣчия сж били така рѣзки, нито очертанитъ така ясни, нито надеждитъ за пълното ѝ унищожение така голѣми. Затова и героитъ на литературата не носятъ положителния характеръ на горди творци, болѣри съзидатели на новъ свѣтъ, а сж или „интелигентни“, лутачи се въ мъглата на съмнението, или „малки хора“, заслужаващи съжаление, а не адмирация. Новиятъ реализъмъ, не само анализира, но и синтезира, не само отрицава, но и утвърждава, той е проникнатъ съ дълбоко уважение къмъ човѣка, стреми се съ всѣкъ свой погнѣкъ да го издига, да го възвишава, за да ста

(Слѣдва на 4 стр.)

Отъ поста

на „Завой“

За българската книга и за разпространението ѝ

Въ всички времена и за всички народи книгата е била лжтеводица къмъ културно възмование. Има народи, обаче, които особено много дължатъ на книгата. Между тѣхъ сме и ние — българитъ. Ако въ нашата история сж отбелязани епохи на възходъ, къмъ които днесъ отправяме погледи съ чувство на гордостъ, дължимъ ги до голѣма степенъ на книгата. Никога и никъде у насъ не е пропусналъ случай да не се подчертае, да не се манифестира това, въ сжщото време когато книгата, българската книга е сведена до най-обикновена стока.

Съ нея търгуватъ, разпространяватъ я, дори и вехтошари, които сиомогнаха не малко за да се създадатъ и наложатъ „оказионнитъ цени“. Книгоиздателствата ги приеха по принуда, прие ги и българскиятъ читателъ, драголюбно, защото сжстияше по тоя начинъ доста левчета отъ и безъ това оскуденитъ си срѣдства за културни нужди. Най-после „оказионнитъ цени“ се приеха и отъ тия, които пишашъ, съ вѣрбата, че по тоя начинъ доскоръ „сжикната“ българска книга ще проникне въ псѣка къща.

Днесъ резултатитъ сж налице и по тѣхъ можемъ да сждимъ: ценитъ на почти всички новотпечатани книги, едва пуснати въ продажба, трѣбва да бъдатъ намалявани. Въ психиката на купувача намалянитъ цени сж утвърдени и той ѝ чака за да купи тогава.

Българската книга се чувствува безъ да се предприеме нѣщо противъ подценяването ѝ. Но не само това — въ много обществени библиотеки като читалищнитъ напрѣмър, отъ деня на денъ тя бива измѣствана отъ евтини преводни книги, често безъ следа отъ художествена стойностъ.

Книгитъ на кой нашъ писателъ се издаватъ днесъ въ повече отъ 3—4000 екземпляра? Защо? Въ възходъ ли сме или въ упадѣкъ?

Дежуретъ

Печатница

„К. А. Н. ЧО. НИКОЛОВЪ“

Телефонъ 26-58.

Директорътъ ни подхваща кроткичката: — Бе, момчета, вие оня денъ сте били болни...

— Да, г-нъ директоре, отговаряме на два гласа...

— Е, че какво ви бѣше?

Глътнахъ си спюнката:

— Нѣщо корема ме болеше и ми се повърташе...

— Аха, добре... Ами тебе какво те болеше, питатъ Сандьо.

Класниятъ се обади:

— Не се пазятъ тѣ момчета и нѣ болеститъ ги нападатъ като оси!

Погледнахъ го косо и видѣхъ какъ навигна на онази съ очилата.

— Та после, продължи директорътъ, отидохте при лѣкаръ, нали?

— Да... да... пакъ на два гласа се изпреварваме двамата.

— Е, разкажете якиво казахте, какъ ви прегледа лѣкаръ, какво ви каза... каква болестъ ви намѣри. Вие и двамата сте сериозно болни и то отъ заразителна болестъ. Затова ви ви казва тукъ...

Оплетохъ се и двамата, Азъ

се окопихъ и подхвапахъ...

— Гледа ми корема... питашъ го... пита ме ямъ ли... Гледа ми устата... ржцетъ... и...

толкова...

— Ами тебе какво ти гледа бе?

— Мене, каза Сандьо и отъ челото му капѣ потъ, ме чука по главата... мѣри ме температурата... и ми каза да не чета толкова... Всички избухнаха въ смѣхъ. Гледахме ги като уплашени. Погледнахъ уплашения Сандьо и безъ да искамъ прихнахъ... и то той... не и директорътъ.

Стана онази съ очилата и ни каза, че тѣзи извинителни смеги писали ние и че не сме били болни...

— Не е вѣрно... думаме, ама и сами не можемъ да си познаемъ гласовѣтъ...

— Не е ли вѣрно... Добре, знаете ли каква болестъ пише тукъ?

Изгубихме и ума и дума...

Презъ общия смѣхъ на всички ние чухме болестта си...

На латински пишело, че страдаме отъ „родилна треска“.

Елинъ Пелинъ

(По случай избора му за председател на Съюза на Писателите)

Елинъ Пелинъ (Дим. Ивановъ) е единъ отъ най-големитъ живи наши писатели-белетристи. Роденъ е на 18.VII.1878 год. въ с. Байлово, Софийско. Следвалъ е гимназия въ София, безъ да успѣе да я завърши. Билъ е учителъ въ родното си село, чиновникъ въ народната библиотека, а сега — уредникъ на Вазовия музей въ София. Редактиралъ е въ 1909 год. „Сп. Слънчогледъ“, а въ 1921, заедно съ проф. Ал. Балабановъ, литературниятъ вестникъ „Развигоръ“.

Като мощенъ джбъ израствалъ Елинъ-Пелинъ на наша почва, подъ чийто клоно, уморени да тичатъ подиръ разни чужди влияния, се спираха на отморъ разни литературни неслетници. Съ разведени чела, съ възвръната бодростъ, тѣ се отлепваха отъ джба, тръгвайки по пътекитъ на своето индивидуално творчество. Ведно съ Тодоръ Влайковъ, Михалко Георгиевъ и Алеко Константиновъ, следващи художественния реализъмъ на Л. Каравеловъ и Христо Ботевъ, Елинъ-Пелинъ изобрази нашия селски битъ въ неговата реалностъ, като не остана чуждъ на напредничавото обществено развитие.

Елинъ-Пелинъ донесе въ нашата литература нѣщо свое, Елинъ-Пелиновско. Съ неговата поява се почувствува мириса на роднитъ полета, прохладата на планината и се прѣсна безобидния хуморъ на шопитѣ. Една вчушительна фигура стъпи твърдо на литературното поприще, загребва съ пълни шепи отъ съдържанието на живота, пречупи го презъ призмата на художника, безъ фалшифициране, и го поднесе на читателя въ гизлави литературни одежди.

Но азъ нѣма да говоря за Елинъ-Пелинъ въобщо като художникъ и гражданинъ. Нѣма да разглеждамъ въ подробности неговото творчество. Моята задача е малко по специална — до се спра накратко върху ония малки весели разкази, гротески и стихове, чрезъ които Елинъ-Пелинъ направилъ своята литературна кариера. Като майсторъ хумористъ Елинъ-Пелинъ нѣма равенъ на себе си, като никой другъ отъ нашитъ хумористи. Елинъ-Пелинъ умѣе да наблюдава живота, да се вира въ най-древнитъ прояви на своитъ любимици-шопитѣ и да се смѣе отъ сърдце и душа.

Неговиятъ хуморъ, въ повечето случаи, не е наранителенъ. Той носи здраве, бодростъ и добро-разположение. Вземете кой да е разказъ, кое да е стихотворение отъ „Пепелъ отъ цигаритъ ми“, прочетете ги, и вие ще се почувствувате освещени, разведени, ободрени.

Кой не си спомня веселящитъ Пинко и Пендо, кой не се е смѣлъ надъ майсторски об-

рисуванитъ образи: Андрейш-ко, дѣдо Станойко, Петко Лисичката? Забравятъ ли се „Гелевата мукъ и нѣволя“, „Селска слава“ или „Лудо младо“? Но Елинъ-Пелинъ, като писателъ съ будно гражданско съзнание не отарѣща погледъ и отъ действителността. Наредъ съ лекото, безобидното, понѣкога въ неговитъ хуморески се забелязва и халпивиятъ елементъ, който предава още по-голяма цена на неговото хумористично творчество. Ето, вземете „Прошението на жителитъ отъ село Голѣма Неволъ до дѣда Господа“.

„Каквото каже господишъ Шембаковъ, непременно трѣбва да е вѣрно: първо, защото той е богатъ човѣкъ, второ, главата му е гола като кругана, а такива глави или сж много умни, или много глупави и трето, защото той е народенъ представителъ“... Но най е силенъ Елинъ-Пелинъ когато разказва за живота на шопитѣ. Поезията му е образна и добродушенъ хуморъ блика отъ нея:

„Единъ ми е, брате, ясенъ месецъ на небото,

Една бѣ ми свато — Джурвата черка у селото,

Една бѣ ми у цѣлия округъ — у свѣто една бѣ!“

Стройна, танка — танина укрѣсто, като даскалица,

Па се вие, ете, па се сова, като гяволица,

Надъ чело и черна коса, като облакъ теменъ,

(Море да не бѣ ми сваха, я чехъ да я земемъ)

Лице — прѣсно сирене ти кажемъ — Бре не думай!

Току сваля капа, па се кръсти и цалувай!“

Рѣдно сж хумориститъ у насъ които така гладко, така непринудено редятъ своитъ стихове.

Хуморътъ на Елинъ Пелинъ влѣ една освежителна струя въ нашата литература. Той ни показва колко интересенъ е шопския битъ, каква топлина и доброта се криятъ подъ неговия мазенъ конухъ и колко симпатиченъ и веселъ е Пинко, даже и въ своята неволя.

Елинъ-Пелинъ гледа оптимистично на живота. Неговиятъ смѣхъ ободрява и прави живота да изглежда по-лекъ. Но смѣхътъ му не е шутовски, той не е създаденъ само да забавлява — а буди размисълъ и

Йосифъ Потровъ

Конници

(Изъ стихосбирката му „Родна земя“)

Съсь развѣти кенарени блузи
на коне вихрогони летимъ
презъ поля, презъ нивя, кукурузи,
срѣдъ пожари отъ слънце и димъ!

Въ очитъ ни вѣрата свѣти
като едро пшенично зърно,
и разливатъ надъ насъ вѣтроветъ
сладкъ мирисъ на прѣсно сѣно.

Младостъта въвъ въ гърдитъ лудува,
като птица бий мощни криле,
а прѣдъ насъ се синѣй и вълнува
неизбродното житно поле.

Ний летимъ презъ поля, презъ градини
и презъ рѣжени, малки селца
и развѣваме волни перчини
надъ обжарени, потни лица.

Ехъ, кога ли ще стигнемъ земята
на засмѣнитъ селски очи
тамъ, кждето се кже зората,
въвъ въ злато, красота и лжчи!

Тамъ, кждето дълбокиятъ ниви
непрестанно шумятъ въвъ роса,
и кждето сж всички щастливи:
и дѣди, и бащи, и деца!...

Пролѣтна пѣсень

Тая сутринъ слънцето ме свари
долу въвъ Хайдушкия шумакъ,
дето глѣхнатъ старитъ кошари
срѣдъ бучинишъ, хмелъ и буренакъ.

Съ тънка карабина на гърбина
минахъ презъ дълбокиятъ нивя
и потъналъ въ цвѣтъ до половина
радвахъ се на родната земя.

Пѣяха надъ мене пойни птици,
грѣха лазурни небеса,
а по клонкитъ като съзвѣзди
свѣтъше манишената роса!

Ехъ, ти моя майко, земьо китна!
Ехъ, ти родно цѣфнало поле!
Що не съмъ орелъ надъ тебъ да литна
съ едритъ, разперени криле!...

чрезъ смѣшното вдъхновява и освежава.

Нека да живѣе още за дълги години веселяка ото село Байлово, за да отрони отъ богатото и човѣчното си сърдце още хиляди бисери. Неговата поетична цигара нека дълго още да твори, за да оставя златна пепелъ!

(Изъ очерка Елинъ-Пелинъ като хумористъ)
Тонко Вербатевъ

Културни вѣсти

Вратчанскиятъ областенъ театръ подъ ръководството на г. Ив. П. Георгиевъ, гостува нѣколко дни въ градинъ.

При масово стечение на варненската публика, театръта има възможностъ да отбележи успѣхи, на каквито се радватъ малко провинциални театри у насъ. Това се дължи на обстоятелството, че г. Георгиевъ е успѣлъ да комплектува добъръ съставъ, както и да подбере репертуаръ съ художествена стойностъ. Въ центъра е битовата пѣса „Индже войвода“ (Заплакала е гората), съ сюжетъ отъ предосвободителнитъ борби. Авторъ на пѣсента е г. Георгиевъ, комуто се е отделило за я построи при творчески използване богатства на бита ни, осонени съ цвѣтистъ и звученъ езикъ.

Намъ сж познати условията, при които работятъ провинциалнитъ пътуещи театри, затова ние поздравяваме Вратчанскиятъ областенъ театръ, въ лицето на ръководството му, съ пожелание навсякъде да се радва на сжщия успѣхъ.

Борбата за неутралнитъ страни

продължение отъ стр. 1-ва

ду тѣхъ е жестока.

Обстановката въ Холандия и Белгия, въ Скандинавскитъ държави, въ Турция, Персия и Авганистанъ, както и въ всички държави, които по нѣкакъвъ начинъ иматъ допиръ съ воюващия противникъ показва, каква огромна роля играе изкуственото създаване на военна психоза съ целъ да се амьмнатъ неутралнитъ страни въ войната. Както е известно Белгия, Холандия, Швейцария Дания сж заплашени отъ германско нахлуване, че Турция, Персия, или Скандинавия сж заплашени отъ съветскитъ армии, че признаватъ на бурята се увеличаватъ съ всѣки изминатъ часъ и пр.

Макаръ тѣзи страни и да не воюватъ, обаче въ тѣхъ се създава сжщията военна обстановка, цѣлия животъ на тѣзи страни е поставенъ на военни релси. Атмосферата на напрежение, на лъжливи съобщения за нѣкакво струпване на войски и пр. е твърде изгодна за тѣзи, които искатъ да ловятъ риба въ мѣтна вода.

По-силно да се замѣти водата, по-широко да се раздуха военниятъ пожаръ, да бждатъ вмжкнати въ тѣхната опасна игра, — съ заплашаваня, обещания, гаранции, икономически натискъ и пр. Такава е политиката на тѣзи които запалиха огромния пожаръ на тази нова безумна война.

(Континенталъ прѣсъ

Коста Траяновъ

Балканътъ и Българинътъ

Изъ книгата му Хайдушкия Балканъ

грозде, оризъ и изобилни плодове? Гдѣ се прѣде памукъ и свила, вълна и конопъ и селѣ руйно вино? Гдѣ се играятъ луди хора и ржченици и се пѣе волна пѣсень за черния, но благословенъ отъ природата трудъ, чрезъ който се кове сжбата на единъ свобододлюбивъ и способенъ народъ? Това е България — страната въ най-хубавитъ части на която норвежкиятъ скалистъ пейзажъ личи редомъ съ юнната растителностъ, защото тя е щедро облагодетелствувана отъ природата съ разнообразие и чаръ! Земята на тази страна се мие отъ водитъ на едно приказно-красиво море, което е бурно и черно, както е бурна и черна сжбата на българския народъ.

Наистина, сега нашата сждба, е черна и зла, но затова пъкъ духътъ е бодръ и волята калена и съ тѣхъ ние ще превъзмогнемъ всички нещастия и беди! Щегипревъзмогнемъ, защото сме младъ народъ и бждещето е наше. Звездата ни тепърва изгръва! И тая звезда, рано или късно, ще озари съ лъчезарната си свѣтлина цѣла Европа. Съ тая въра въ свѣтлото бждеще на България, ние boldly крачимъ напредъ и все напредъ. Въ всестранния подоремъ и стихиятъ възходъ на нашия народъ, голѣмъ дълъ иматъ българскитъ природолюбии, защото благодарение на тѣхъ, днесъ вече българитъ не живѣятъ като чужденци въ своята родина, а познаватъ всѣки нейнъ кжтъ и сж готови

да се жертвуватъ за нея.

Отъ многото български планини, една отъ друга по-величави и дивни, най-забележителна, и отъ значение за България, чиято сждба е неразрѣчно свързана съ нашата народностна сждба, е Стара планина, именувана още Балкана. Тя съчетава голѣмата частъ отъ онова, което иматъ останалитъ български планини. Въ нея се срещатъ голитъ скалистъ върхове на Пиринъ, просторнитъ чалове и шеметни скали на Рила, цвѣтнитъ слънчеви поляни на Витоша и Люлуджа, романтичността на Странджа планина и Осогово и най-сетне — легендарността на Сръдна гора. Само нѣма езерата на първитъ две планини и боровитъ гори на Ро-

допитъ, но въ замѣна на това има въ изобилие извори, потоци и рѣки; пропасти, пещери и водопади. Нейната огромна верига раздѣля на две части родната земя на България, въ която той живѣе воленъ като планински орелъ. Освенъ това, тя е дала името на полуострова, който се простира.

Балканътъ! Една легенда, която като чуденъ губеръ краси нашето съзнание на български и природолюбци. За насъ, които често бродимъ изъ него, той не остава само като споменъ, а се свързва съ съзнанието ни, съ мисълта за нашето историческо минало, съ сжбата на нашия народъ. Защото Балканътъ съ своитъ гори тилийски, въ които живѣе огненъ змей и съ своитъ шеметни върхове, кждето витае духътъ на Крали Марко, на Чавдаръ войвода, на Странджъ страшенъ хайдутинъ и Караджата, е свидетелъ на сжбнитъ на България и е не-

Знаешъ ли страната, гдѣ орелъ вѣе гнѣздо срѣдъ легендарни планини съ шеметни върхове, обрасли въ здравецъ и бръшлянъ, или въ дивни рози и алени шипки? Гдѣ буйни водопади стремглаво се хвърлятъ въ романтични пропасти, а въковни гори, съ своя хайдушки повѣй шепнатъ приказки и сказания за минали дни, за славни времена? Гдѣ чудни, омѣгосани скали се възправятъ високо на възбогъ, като сжщински великани въ бойни ризици, обковани въ лишеи и мжжъ? Гдѣ тучни поля и хлѣбородни равнини се огласяятъ отъ тихия звѣнъ на хлопъ патаритъ и медения кавалъ на овчаря, или отъ кръшната пѣсень по жътва и морния повикъ на орача, приведенъ надъ черната угаръ?...

Познавашъ ли земята съ огромни акации и кичести липи, съ розови долини и топли извори, гдѣ зрѣе златно жито, нахлибаренъ тютюнъ, сладко

